

Propter mortem quam tulisti
Quando pro me defecisti,
Cordis mei cor dilectum,
In te meum fer affectum,
Hoc est quod opto plurimum.

O cor dulce prædilectum,
Munda cor meum illectum,
Et in vanis induratum;
Pium fac et timoratum,
Repulso tetro frigore.

Per medullam cordis mei,
Peccatoris atque rei,
Tuus amor transferatur,
Quo cor totum rapiatur
Languens amoris vulnere.

Dilatate, aperire,
Tanquam rosa fragrans mire,
Cordi meo te conjunge,
Unge illud et compunge;
Qui amat te, quid patitur?

Quidnam agat nescit vere,
Nec se valet cohibere,
Nullum modum dat amori,
Multa morte vellet mori,
Amore quisquis vincitur.

Viva cordis voce clamo,
Dulce cor; te namque amo:
Ad cor meum inclinare,
Ut se possit applicare,
Devoto tibi pectore.

Tuo vivat in amore
Ne dormitet in torpore.
Ad te oret, ad te ploret
Te adoret, te honoret,
Te fruens omni tempore.

Rosa cordis, aperire,

Cujus odor fragrat mire,
Te dignare dilatare,
Fac cor meum anhelare
Flamma desiderii.

Da cor cordi sociari,
Tecum, Jesu, vulnerari.
Nam cordi similatur,
Si cor meum perforatur
Sagittis improperii.

Infer tuum intra sinum
Cor ut tibi sit vicinum,
In dolore gaudio
Cum deformi specioso,
Quod vix se ipsum capiat
Hic repauset, hic moretur,
Ecce jam post te movetur,
Te ardentem vult sitire.
Jesu, noli contraire,
Ut bene de te sentiat.

AD FACIEM.

Salve, caput cruentatum,
Totum spinis coronatum,
Conquassatum, vulneratum,
Arundine verberatum,
Facie sputis illita.

Salve, cujus dulcis vultus,
Immutatus et incultus,
Immutavit suum florem,
Totus versus in pallorem
Quem (81) cœli curia.

Omnis vigor atque viror
Hinc recessit, non admiror,
Mors apparet in aspectu
Totus pendens in defectu,
Attritus ægra macie.

Sic affectus, sic despectus,
Propter me sic interfectus,
Peccatori tam indigno
Cum amoris intersigno
Appare clara facie.

In hac tua passione,
Me agnosce, Pastor bone,
Cujus sumpsi mei ex ore,
Haustum lactis cum dulcore
Præ omnibus deliciis.

Non mel reum asperneris.
Nec indignum dedigneris,
Morte tibi jam vicina,
Tuum caput hic inclina,
In meis pausa brachiis.

Tuæ sanctæ passioni
Me gauderem interponi,
In hac cruce tecum mori:
Præsta crucis amatori,
Sub cruce tua moriar.

Morte tuæ tam amœnæ;
Grates ago, Jesu chare;
Qui es clemens, pie Deus,
Fac quod petit tuus reus.
Ut absque te non finiar.

Dum me mori est necesse,
Noli mihi tunc deesse;
In tremenda mortis hora
Veni, Jesu, absque mora,
Tuere me et libera.

Cum me jubes emigrare,
Jesu chare, tunc appare:
O amator amplectende,
Temetipsum tunc ostende
In cruce salutifera.

ORATIO DEVOTA

AD DOMINUM JESUM, ET B. MARIAM MATREM EJUS.

903 Summe summi tu Patris unice,

Mundi faber et rector fabricæ
Pietatis respectu deicæ,
Peccatores afflictos respice,
Pie Pater.

Summa summi tu Mater Filii
Clavem nostri tenens auxilii,
Fove tui lacte consilii,
Peregrinos hujus exsilii,

Pia Mater.
Consolentur, o bone Domine,
Respirantes in tuo nomine,
Qui pro mundi tollendo crimine,
Dignatus es nasci de virgine,
Matris Pater

Consolentur, o bona Domina.
Sitientes tua solamina,
(81) Adde *cæpit*, vel quid simile.

A De qua sola felice femina
Prædicantur hæc duo nomina,
Virgo Mater.

O figura Patris substantiæ!
Tu es splendor paternæ gloriæ,
Tu es verum lumen justitiæ,
De quo manat totius gratiæ
Plenitudo.

O Regina regni Davidici!
Tu es virga floris Dominicici!
Tu es arca panis angelici,
De quo nostra meretur refici
Solitudo.

Virtus Patris et sapientia,
B Suaviter disponens omnia
Tu et Pater una substantia.
Æquus honor, eadem gloria

Est utrique.

Stella maris, Regina sæculi,
Tu es Mater illius parvuli,
Quem adorant fideles populi,
Semper omnes et semper singuli,
Et ubique.

O sanctorum Sancte mirabilis,
Toti mundo desiderabilis
Homo potens et Deus humilis:
Non est tibi nec erit similis,
Deus meus.

O sanctorum sancta dulcissima,
Sola tanto partu dignissima,
Ut de tua carne mundissima
Nasceretur majestas maxima,
Homo Deus.

Jesu Christe, fons indeficiens,
Fons humana corda reficiens,
Te suspiro, te solum sitiens:
Solutus eris mihi sufficiens,
Fili Dei.

Mater Christi, decus virgineum,
Thronum sedens super æthereum:
Nomen tuum sapore melleum,
Liquefacit affectum ferreum
Cordis mei.

Summum bonum plenum dulcedine,
Verum lumen de vero lumine,
Solo cujus auditio nomine,
Satiatur mira pinguedine
Cor justorum.

Summi boni reclinatorium,
Dulcis vini dulce cellarium,
Quod indulcans dulcedo dulcium,
Prælegit sibi in proprium,
Rex cœlorum.

Patrum Pater præcelse cæteris,
Reparator humani generis:
O qui carnem pro nobis miseris
Mulieris de carne pauperis
Assumpsisti.

Matrum Mater et Virgo virginum,
Apotheca salutis hominum,
O, quæ munda de carne Dominum,
Sine carnis mixtura seminum
Concepisti.

Audi, precor, o qui das gratiam!
Peccatoris hujus miseriam,
Et per tuam misericordiam,
Peccatorum meorum veniam
Mihî dona.

Audi, precor o plena gratia,
Peccatoris hujus suspiria,
Et pro tua misericordia
Deo meo me reconcilia,
Mater bona.

Tibi, Pater, fac beneplacitum
Peccatoris istius gemitum,

A

Solve mei reatus debitum
Quia malum protendo meritum,
Et protendi.

Tibi, Mater, fac acceptabilem
Peccatoris hanc vocem flebilem.
Redde mihi Deum placibilem,
Ne se præstet inexorabilem,
Quem offendi.

O intactæ Fili puerperæ,
Audi planctus animæ miseræ,
Quæ peccati jacens in pulvere,
Ut jumentum se computrescere
Lamentatur.

B

O intacta Virgo puerpera.
Ad te clamat mens mea misera,
Quæ nefanda semper ad scelera
Ab ætate nunc usque tenera
Effrenatur.

Pie Pater, errantem corrige,
Piam manum labenti porrige,
Jam de luto me faciis erige,
Et in viam tuorum dirige
Mandatorum.

Pia Mater, orantem visita,
Pio corde de me recogita,
Coram Jesu benigno clamita,
Ut meorum remittat debita
Peccatorum.

C

Esto nobis, Pater, propitius,
Quorum frater es atque socius:
Te laudamus, te benedicimus.
Adoramus atque diiugimus
Mente tota.

Esto nobis, Mater, propitia,
Quorum soror es atque socia:
In tuarum laudum præconia,
Corda nostra fac voluntaria,
Ac devota.

Benedicte Creator omnium,
Benedicas mentes fidelium,
Nomen tuum benedicentium,
Mortis tuæ per beneficium
Quos salvasti.

D

Benedicta tu in mulieriosis
Benedic te benedictibus,
Benedictis tuis uberibus,
Qui dat escam esurientibus,
Quem lactasti.

Laus et honor sit Dei Filio,
Salus, virtus et benedictio,
Benedicta sit incarnatio;
Mors illius et resurrectio
In æternum.

Benedictus sit Pater luminum
Benedicta sit Virgo virginum,
Benedicat cor meum Dominum,
Sitiatque fontem dulcedinum,
Sempiternum. Amen.

PROSA DE NATIVITATE DOMINI.

901 Lætabundus
Exsullet fidelis chorus,
Alleluia.
Regem regum
Intactæ profudit thorus;
Res miranda.
Angelus consilii
Natus est de Virgine,
Sol de stella.
Sol occasum nesciens,
Stella semper rutilans,
Semper clara,
Sicut sidus radium,
Profert Virgo Filium

Pari forma.
Neque sidus radio,
Neque Mater Filio,
Fit corrupta.
Cedrus alta Libani
Conformatur hyssopo,
Valle nostra,
Verbum ens Altissimi
Corporari passum est
Carne sumpta.
Isaias cecinit,
Synagoga meminit
Nunquam tamen desinit
Esse cæca.

Si non suis vatibus,
Credat vel gentilibus,
Sibyllinis versibus.
Hæc prædicta.
Infelix, propera,
Crede vel vetera;
Cur damnaberis,
Gens misera?
Quem docet littera,
Natum considera
Ipsam en genuit
Puerpera.
Amen.

RHYTHMI VETERES

DE VITA MONASTICA.

FABRIC. *Bibliotheca mediæ et infimæ latinitatis*, ad calcem tomi III. — In codicibus nonnullis Bernardo tribuuntur.)

901 2. Si vis esse coenobita,
Hujus vitæ vitam vita,
Ut sis re pro nomine.
Tuæ mentis sordes munda,
Ut sit Deus laus jucunda
In utroque homine.
Solutus Deus diligatur,
Cui solir elinquantur,
Omnis aus et gloria.
Honor, virtus et potestas
Ipsi sit, cujus majestas
Replet, regit omnia.
Non est tuum honorari
Velle nomen, vel laudari,
Cum sis vitæ miseræ
Quidquid hic honoris captas,
Nisi totum Domino aptas,
Perdis tuum vivere.
Non tam facile honores,
Si sentirent et labores,
Affectarent clerici.
Volens præesse, non prodesse
Perdit ipse suum esse,
Pœna dignus duplici.
Ad honores sunt parati,
Ad labores sunt ingrati,
Jam juvenes cum senibus.
Totum datur dignitati,
His nostris temporibus.
Sic et vita laicorum
Parum differt a porcorum
Consuetudinibus.

Supra modum epulantur.
Intus, foris excæcantur,
Pleni malis moribus.
De salute animarum
Rarus sermo, sed terrarum
Amplitudo quæritur.
Qui vero plus potest ditari,
Vel in altum sublimari,
Hic beatus dicitur.
Mundus finem jam minatur,
Qui tot malis inquinatur,
Quod prædixit Veritas:
Charitas jam refrigescit,
Omnis sanctus obmutescit,
Abundat impietas.
Potens ridet impotentem,
Sic astutus innocentem,
Adolescens veterem.
Vir a pari supplantatur,
Patri puer adversatur,
Dives spernit pauperem.
Sanctus is hodie putatur,
Qui nunc minus inquinatur
Malis et criminibus.
Formam vitæ si requiris,
Non hanc quæras jam in viris,
Sed in voluminibus.
Periit lex a sacerdote,
Pereunt virtutes totæ,
A sene consilium.
Multos habemus doctores,
Paucissimos factores,

In vita mortalium.
Hanc vitæ captivitatem,
Si manentem civitatem
Hic haberem, plangerem.
Hæc est plane civitas,
In qua nesciretur veritas,
Hic si semper viverem.
Heu! heu! homo cur creatur,
Cum tot malis inquinatur;
Velit, nolit, moritur.
Quod est bonum, hoc vitare,
Vel quod malum, hoc amare
Vir infelix, cogitur.
Hinc nemo jam mirari
Debet, si hic consolari
Omnis justus renuit.
Imo satis est dolendus,
Qui non mundum respuit.
In hoc tantum consolatur
Vere sanctus, et beatur,
Quia mundus transit.
De hoc casu flete mundi,
Deque peccatis o immundi,
Quorum dolor veniet.
Ad te ergo revertere,
Homo a te desciscens misere,
Cur sis factus, considera.
Deus sibi te similem
Fecit, sed tu dissimilem
Te facis, augens scelera.
Consors quondam angelorum,
Legem tenes jumentorum,

Ipsis factus similis,
Esca ventri, venter escis,
Has et hunc frenare nescis,
Propter quod es fragilis.
Surge, miser, qui dormitas,
Imitare cœnobitas
Antiquorum temporum:
Qui tenentes viam vitæ,
Comtempserunt non invite
Opes, vires corporum.
Erant mundo crucifixi
Cum vitis, et transfixi
Charitatis gladio.
Vitam hanc parvipendebant,
Nam cœlesti adhærebant,
Magno desiderio.
Corpus satis castigabant,
Lectionibus vacabant,
Et orabant jugiter:
Nunquam erant otiosi,
Omnibus affectuosi.
Vade, fac similiter.
Et conserva te devotum,
Quidquid vides fuge totum,
Paupertatem elige.
Non te locus vilitatis
Angat, vel extremitatis,
Sed nesciri dilige.
Te prælato subjugabis:
Quidquid jubet, observabis,
Et hoc voluntarie.
Prælatorum noli judicare
Facta, sed vitare
Debes fel invidiae.
Temetipsum reprehende,
Diligenter et attende

Ne quemquam unquam judices
Pro te reddens rationem,
Antequam proferas sermonem,
Ut teipsum vindices.
Erit tibi salutare,
Si amari, et amare
Omnem hominem studeas.
Quidquid facis, reprobatur
Apud Deum, nec laudatur,
Nisi pacem teneas.
Diligantur juvenes,
Venèrentur seniores,
Esto charus omnibus.
Non accipias personam,
Apud Deum, nec laudatur,
In cunctis hominibus.
Et gaudere cum gaudente,
Bonum est, Paulo dicente,
Et flere cum flentibus.
Ordinatus ordinatis
Patiens inordinatis
Eris tuis fratribus.
Corporum infirmitates,
Sic et morum paupertates,
Patienter tolera.
Neque velis apparere
Magnus, neque laudem habere
In hac vita misera.
Cave ne sis singularis,
Sed quæcunque operaris,
In commune facias.
Canta, psalle, lege, ora,
Sicut omnes, et labora,
Vive, et non alias.
Primus eris ad laborem,
Tardus autem ad furorem,

Et ad iram ultimus.
Omnibus subiciaris,
Nunquam aliud loquaris,
Quam quod habet animus
Omnem horam occupabis
Hymnis, psalmis, et amabis
Tenere silentium.
Super hoc orationem
Diliges, et lectionem,
Nutricem claustralium.
Habens vestitum et victum,
Ut fert Apostoli dictum,
Nihil quæras amplius.
De colore ne causeris,
Si sit vilis, tunc læteris,
Et sic eris sobrius.
Cave ne sis curiosus
In vestitu, nec gulosus
In diversis epulis.
Sic non eris somnolentus,
Nec in potu vinolentus,
Nec vacabis fabulis.
Nimis est periculosum,
Esse claustralem verbosum,
Cum silere debeat.
Joci quidem sunt ferendi
Nunquam tamen referendi,
Quos proferre pudeat.
Omne fugias peccatum,
Si videre vis peccatum
Salvatorem omnium.
Ipsam corde, ore ora:
Ut in die et mortis hora,
Tibi sit auxilium.
Amen.

ORDO RERUM

QUÆ
IN VOLUMINIS SECUNDI PARTE PRIORI
CONTINENTUR.SERMONES GILBERTI ABBATIS DE HOILANDIA
IN CANTICUM SALOMONIS.

Sermo I. — In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea (Cant. III, 1). 11
Sermo II. — In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea (Cant. III, 1). 17
Sermo III. — Quæsivi illum, et non inveni (Cant. III, 1). 22
Sermo IV. — Surgam et circuibo civitatem, per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea (Cant. III, 2). 26
Sermo V. — Per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea (Cant. III, 2). 32
Sermo VI. — Num quem diligit anima mea vidisti? (Cant. III, 3). 38
Sermo VII. — Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea (Cant. III, 4). 42
Sermo VIII. — Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea (Cant. III, 4). 47
Sermo IX. — Tenui illum, nec dimittam, donec intro-

ducam illum in domum matris meæ (Cant. III, 4). 52
Sermo X. — Non dimittam illum, donec introducam illum in domum matris meæ. (Cant. III, 4). 55
Sermo XI. — Tenui, nec dimittam illum, donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ (Cant. III, 4). 58
Sermo XII. — Tenui, nec dimittam illum, donec introducam illum in domum matris meæ (Cant. III, 4). 61
Sermo XIII. — Tenui nec dimittam illum etc. (Cant. III, 4). 64
Sermo XIV. — Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per capreas, cervosque camporum, ne suscitatis neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit (Cant. III, 5). 68
Sermo XV. — Quæ est ista quæ ascendit per desertum quasi virgula fumi ex aromatibus? (Cant. III, 6). 74
Sermo XVI. — Lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israel (Cant. III, 7). 80
Sermo XVII. — Ferculum sibi fecit rex Salomon de lignis Libani (Cant. III, 9). 87
Sermo XVIII. — Ferculum sibi fecit rex Salomon de lignis Libani (Cant. III, 9). 92